

ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ, TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH TRONG CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHỐI KỸ THUẬT

Bùi Thanh Phương
 Khoa Mác-Lênin
 Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội

Bài báo đề cập đến vấn đề đổi mới hoạt động dạy - học các môn Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh ở Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội nói riêng và ở các trường đại học kỹ thuật công nghiệp nói chung trong bối cảnh toàn cầu hoá. Theo tác giả các môn Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh, có vai trò đặc biệt quan trọng trong quá trình đào tạo và phát triển nguồn nhân lực có chất lượng cao đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá (CNH-HĐH) đất nước. Tuy nhiên, để phát huy ngày càng tốt hơn vai trò đó cần sớm đổi mới nội dung và phương pháp dạy và học. Đây là một đòi hỏi khách quan được đặt ra cho cả người dạy lẫn người học, cho cả xã hội lẫn những người trực tiếp làm công tác quản lý giáo dục.

Để nâng cao chất lượng và hiệu quả giảng dạy các môn khoa học Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh trong các trường đại học, cao đẳng khối kỹ thuật đòi hỏi phải giải quyết một cách đồng bộ các giải pháp. Đó là, chất lượng giáo trình, bài giảng, chất lượng đội ngũ giảng viên, cơ sở vật chất phục vụ giảng dạy, học tập, phương pháp giảng dạy và học tập.

Trường Đại học Công nghiệp Hà Nội cũng như một số trường khác, hiện nay, thường đào tạo đa ngành nghề bao gồm cả kỹ thuật và kinh tế theo hướng thực hành. Phần lớn sinh viên của các trường là các em học khối A, B, và D, nên khi tiếp xúc với những bộ môn khoa học xã hội các em có tâm lý ngại học, chán hoặc thờ ơ, đây cũng là thực trạng của sinh viên nhiều trường đại học cao đẳng khối kỹ thuật. Cũng có ý kiến cho rằng đây là môn học phụ "có cũng được, không có cũng chẳng sao" đã làm giảm đi nhiệt huyết của người dạy, còn người học thấy vấn đề trở thành đơn giản. Cũng không tránh khỏi hiện nay có những quan điểm cho rằng không cần học những môn học này vì cho là nó giáo điều và không phù hợp. Song cần phải khẳng định rằng, Đảng và Nhà nước chúng ta không từ bỏ lý luận Mác - Lênin, nhưng cần dứt khoát từ bỏ thái độ giáo điều đối với lý luận đó. Trong những năm vừa qua tình trạng giảng dạy các môn các môn khoa học Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh có những hạn chế như:

Về phương pháp: Chủ yếu theo phương pháp truyền thống như thuyết trình, đọc thoại, nêu vấn đề, thầy giảng trò ghi chép, tình trạng dạy chay, học chay là phổ biến, thầy dạy đơn điệu, trò học nhồi nhét. Lý thuyết thầy truyền đạt thì khô khan giáo điều ít gắn với thực tiễn, chưa soi rọi vào những vấn đề phức tạp của cuộc sống. Cách học và dạy như vậy chưa đánh thức được sự đam mê, khả năng tư duy của người học. Về kiểm tra đánh giá "chính cách thi

như hiện nay vừa góp phần làm cho người học chỉ cần học thuộc và tập trung vào một số phần chứ không cần suy nghĩ, tìm tòi, khám phá; vừa làm cho người giảng cũng phải lo bảo đảm độ an toàn về kết quả giảng dạy của mình bằng cách cũng chỉ tập trung vào một số nội dung được coi là sẽ có đề thi chứ chẳng cần đào sâu, mở rộng làm gì cho mệt. Do vậy, sự trì trệ ở đây là khó tránh khỏi.”[1].

Về chương trình và giáo trình: Kinh tế thế giới đang thay đổi chuyển bước vào nền kinh tế tri thức. Khoa học và công nghệ luôn có những cái mới xuất hiện hàng ngày, khoa học Mác-Lênin cũng không nằm ngoài xu thế chung đó. Tuy nhiên, chương trình học của chúng ta vẫn khô khan, cứng nhắc và y hệt nhau cho mọi đối tượng thuộc các chuyên ngành khác nhau nên thiếu tính hấp dẫn.

Theo Quyết định số 52/2008/QĐ-BGDĐT của Bộ Giáo dục và đào tạo, từ năm học 2008-2009 các môn lý luận chính trị trước đây là 5 môn thì nay chỉ còn 3 môn (Các nguyên lý của chủ nghĩa Mác-Lênin, Đường lối của Đảng cộng sản Việt Nam và tư tưởng Hồ Chí Minh) như vậy đặt ra một vấn đề là người giáo viên trước đây chỉ dạy một môn đến môn thứ hai có gần chuyên ngành thì nay phải có kiến thức vừa chuyên sâu vừa tổng hợp để giảng dạy các môn theo chương trình mới nhưng phải đảm bảo được nội dung và tính hệ thống của môn học.

Từ những khó khăn trên, để nâng cao chất lượng giảng dạy và học các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh, vấn đề phương pháp giảng dạy trong những năm gần đây luôn được nhà trường quan tâm. Việc lựa chọn phương pháp giảng dạy như thế nào còn tùy thuộc vào nhiều yếu tố, như mục tiêu đào tạo, yêu cầu của đối tượng đào tạo, đặc điểm của môn học, vai trò, vị trí của môn học trong quá trình đào tạo và những điều kiện vật chất cho phép và phụ thuộc vào cả trình độ của giảng viên.

Theo Luật Giáo dục năm 2005: “Mục tiêu giáo dục là đào tạo con người Việt Nam phát triển toàn diện, có đạo đức, tri thức, sức khỏe, thẩm mỹ và nghề nghiệp, trung thành với lý tưởng độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; hình thành và bồi dưỡng nhân cách, phẩm chất và năng lực của công dân, đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc” [2]. Mục tiêu của các môn khoa học Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh là không chỉ là truyền đạt các tri thức khoa học, mà còn là sự truyền bá, giáo dục đạo

đức, giáo dục hệ tư tưởng, trang bị **thế giới quan và phương pháp luận Mác-Lênin** cho sinh viên. Với mục tiêu đó thì **đổi mới phương pháp giảng dạy nhằm phát huy tính chủ động, sáng tạo của sinh viên trong quá trình học tập, nghiên cứu** là hết sức quan trọng không chỉ riêng đối với các môn khoa học lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh mà cả trong các môn học chuyên ngành (đây cũng là điểm cần lưu ý trong phương pháp giáo dục đại học ở nước ta).

Trong quá trình giảng dạy ở bậc đại học, cao đẳng không phải là quá trình truyền đạt kiến thức một chiều, mà phải là một quá trình phát huy tính chủ động, sáng tạo của sinh viên. Trong một bài giảng, giảng viên phải tìm tòi suy nghĩ nêu ra các vấn đề để sinh viên nghiên cứu, đồng thời giảng viên cũng phải biết khơi gợi để sinh viên tự nêu các vấn đề cần phải nghiên cứu giải đáp. Trên cơ sở đó, giảng viên lại hướng dẫn cho sinh viên phương pháp tiếp cận, giải quyết các vấn đề. Thông qua các ý kiến của sinh viên, giảng viên mới đi đến xem xét, đánh giá từng ý kiến và đi đến những kết luận cần thiết. Như vậy, ở đây giảng viên là người hướng dẫn, gợi mở các vấn đề, hướng dẫn sinh viên nghiên cứu, giải quyết vấn đề và trên cơ sở đó, giảng viên mới đi đến những kết luận khoa học. Điều đó đúng với quan điểm “Giáo dục chuyển từ chỗ dựa vào cách tiếp cận ‘dạy’ là chính, với sự chủ trì của ‘người dạy’ đối với người học, sang cách tiếp cận ‘học’ nghĩa là người dạy chủ yếu đóng vai trò hướng dẫn, còn người học

chủ động nhất là khi đã ở độ tuổi trưởng thành trực tiếp hấp thụ các kiến thức mà xã hội cung cấp"[3].

Một vấn đề nữa được đặt ra là đặc điểm của các môn khoa học Lý luận chính trị và Tư tưởng Hồ Chí Minh có tính khái quát cao. Các khái niệm, phạm trù quy luật trong các môn học kết quả của sự khái quát các thành tựu khoa học và thực tiễn xã hội. Chính vì vậy, trong giảng dạy, người giảng viên phải làm rõ các khái niệm, các phạm trù. Cần phải chú trọng thích đáng đối với kiến thức cơ bản, tránh xu hướng chạy theo những vấn đề trước mắt mà lãng quên các vấn đề cơ bản. Các quy luật của môn học là kết quả của sự phát triển của khoa học và thực tiễn xã hội, kết quả của sự khái quát khoa học. Đồng thời, thông qua đó, cũng rèn luyện sinh viên khả năng tư duy trừu tượng, khả năng tiếp cận các chân lý khoa học.

Việc giảng dạy các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh không phải là nói lại những kiến thức đã có trong sách giáo khoa, mà phải làm cho sinh viên hiểu được kiến thức đó, biết vận dụng nó trong nhận thức và thực tiễn. Khi giảng dạy các khái niệm, phạm trù, quy luật giáo viên phải thông qua thành tựu của khoa học, cũng như thực tiễn xã hội để từ đó đi đến khái quát khoa học, cũng như chứng minh các khái quát đó về mặt lý luận. Việc hình thành các nguyên lý, quy luật... của khoa học Mác-Lênin là do sự khái quát các thành tựu khoa học về tự nhiên, xã hội và tư duy, trong đó các thành tựu của khoa học tự nhiên là cực kỳ quan trọng. Trong lịch sử, như là các trào lưu triết học, đặc biệt là chủ nghĩa duy vật, trong đó có chủ nghĩa duy vật biện chứng gắn bó một cách rất chặt chẽ với khoa học tự nhiên. Đó là một sự thật. Đây cũng chính là vận dụng con đường biện chứng của nhận thức trong giảng dạy các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh cũng như các môn khoa học khác. "Cần xây dựng phương pháp tư duy khoa học, khắc phục chủ nghĩa giáo điều, chủ nghĩa chủ quan duy ý chí, phương pháp tư duy siêu hình và cách suy nghĩ giản đơn, tránh khuynh hướng thiên về những vấn đề lý thuyết suông, kinh viện, có tính chất hàn lâm viện, 'tầm chương trích cú' mà thực chất là dừng lại ở sách vở không gắn với thực tiễn, đồng thời, tránh khuynh hướng khái quát thực tiễn vụn vặt, thiếu tầm lý luận"[4]. Điều này không chỉ giúp sinh viên nắm vững các kiến thức cơ bản của các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh,

mà còn giúp sinh viên thấy rõ quan hệ giữa các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh với khoa học cụ thể và thực tiễn xã hội; có như vậy mới đạt được mục tiêu của môn học là không chỉ là truyền đạt các tri thức khoa học, mà còn là môn học trực tiếp truyền bá, giáo dục hệ tư tưởng, giáo dục đạo đức đối với sinh viên; đồng thời giúp rèn luyện năng lực tư duy của sinh viên.

Các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh là thế giới quan và phương pháp luận khoa học. Chính vì vậy trong giảng dạy không dừng lại lý luận, mà phải hướng sinh viên biết vận dụng lý luận vào việc phân tích những vấn đề thực tiễn đất nước đang đặt ra, đặc biệt là tiếp cận với các khoa học chuyên ngành trong nhà trường. Ở trường Đại học Công nghiệp Hà Nội, phải gắn bó với các môn kỹ thuật, kinh tế. Chẳng hạn khi phân tích định nghĩa vật chất của Lênin phải làm rõ giữa phạm trù vật chất với khái niệm vật chất của các khoa học tự nhiên khác nhau như thế nào? giữa chúng có gì liên quan đến nhau? Vấn đề CNH-HĐH gắn với sự phát triển của nhà trường, của đất nước. Vấn đề hình thái kinh tế xã hội phải phân tích gắn với chủ trương phát triển nền kinh tế hàng hoá nhiều thành phần và các vấn đề chính trị - xã hội của Đảng và Nhà nước. Việc hướng dẫn sinh viên trong quá trình vận dụng lý luận phân tích thực tiễn cũng như các khoa học chuyên ngành là hướng cho sinh viên biết đưa lý luận chung vào trong cuộc sống. Tuy nhiên cũng cần tránh khuynh hướng "Khi giảng dạy và học tập, người thầy lại quá nhấn mạnh vào phần vận dụng (vì đó mới là cái mới), trò cũng phải cố nhớ cái mới ấy, từ đó mà việc bị hổng kiến thức cơ bản là chuyện dễ hiểu. Hơn thế, các phần vận dụng, minh hoạ này cũng hết sức thiên lệch. Chúng ta ít thấy, nếu không nói là không thấy những minh hoạ, những vận dụng trong tự nhiên, trong khoa học, công nghệ mà chủ yếu là trong lĩnh vực xã hội, chính trị. Điều đó, một mặt, dễ gây tâm lý đồng nhất triết học với chính trị, mặt khác, nó tạo ra một sự minh hoạ phiến diện, không làm rõ được bản chất khoa học của các tri thức cơ bản"[5].

Ngoài những phương pháp chung đó, cần sử dụng kết hợp nhuần nhuyễn các phương pháp khác như nêu các vấn đề nghiên cứu, thảo luận nhóm để đi đến kết luận từng vấn đề nêu ra.

Một vấn đề hết sức quan trọng để nâng cao năng

cao chất lượng giảng dạy và học tập các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh là phải tăng cường sử dụng các phương tiện kỹ thuật. Ngày nay, các phương tiện kỹ thuật điện tử tin học đã tham gia tích cực vào công tác giảng dạy như: đào tạo từ xa, qua mạng... Chính những thành tựu của khoa học công nghệ đã thúc đẩy cải cách phương pháp giảng dạy. Như vậy, có thể phần nào khắc phục được tình trạng thiếu tài liệu học tập đối với sinh viên. Tuy nhiên khi sử dụng mạng Internet cũng có những tác hại nếu như không được định hướng tốt. Ví dụ như nhiều sinh viên học phổ thông khá giỏi, nhưng khi vào đại học thì lại học xa sút dẫn đến lưu ban, đình chỉ học tập, thậm chí còn phạm tội đặc biệt nghiêm trọng mà nguyên nhân chính là nghiện games. Trên Internet các môn học khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh có rất nhiều chuyên mục, tài liệu phục vụ hữu ích cho môn học, song cũng có nhiều trang chứa đựng những thông tin độc hại của các thế lực chống đối Đảng và Nhà nước mà ở vào lứa tuổi sinh viên rất dễ bị tiêm nhiễm. Như vậy, giáo viên phải có định hướng về mặt tư tưởng cho sinh viên khi truy cứu tài liệu trên mạng Internet. Ví dụ như tại sao các thế lực thù địch lại đưa nhiều những thông tin sai lệch về Hồ Chí Minh hoặc đưa tin đánh đồng hiện tượng với bản chất của đội ngũ cán bộ đảng viên nhằm gây mất lòng tin của nhân dân với Đảng và Nhà nước dẫn đến mất ổn định xã hội.

Một vấn đề nữa là cần phải đổi mới phương pháp kiểm tra đánh giá kết quả học tập của sinh viên vì vấn đề này cũng nằm trong hệ thống đổi mới phương pháp giảng dạy. Hệ thống bài thi trắc nghiệm trên máy giúp cho giáo viên kiểm tra nhanh kiến thức của sinh viên một cách khách quan, đồng thời cũng tiết kiệm được thời gian chấm bài cho giáo viên. Thông qua các buổi thảo luận và các bài tiểu luận giúp cho sinh viên làm quen với công tác nghiên cứu khoa học. Tuy nhiên để kiểm tra được kiến thức của sinh viên không thể không có những bài thi tự luận với các câu hỏi mở sinh viên được phép mang tài liệu tham khảo. Những vấn đề trên cũng là một trong các phương pháp để rèn luyện khả năng diễn thuyết và viết của sinh viên mà bấy lâu nay chúng ta xem nhẹ.

Những phương pháp trên chỉ phát huy khi có đầy đủ hệ thống tài liệu phục vụ cho môn học, trên cơ sở những hướng dẫn của thầy các em phải tự

đọc tài liệu, tự tìm tài liệu tham khảo bổ sung cho quá trình học tập, nhất là đối với hình thức học theo tín chỉ sinh viên phải có 30 giờ chuẩn bị cá nhân cho 1 tín chỉ. Ngoài hệ thống đề cương bài giảng do Bộ Giáo dục và Đào tạo phát hành có trong thư viện, giáo viên cần có đề cương bài giảng tóm tắt và hệ thống giáo án điện tử được đưa lên mạng nội bộ của nhà trường cho sinh viên nghiên cứu. Đối với các tài liệu tham khảo cần nghiên cứu phục vụ cho môn học giáo viên phải có hướng dẫn chi tiết, nếu cần cho viết thu hoạch kiểm tra đánh giá phần tự học của sinh viên.

Trên đây là một số phương pháp mà chúng tôi đã sử dụng trong thời gian vừa qua, bước đầu đã thu được một số kết quả tương đối tích cực. Song có thể nói, phương pháp giảng dạy có thể rất nhiều, nhưng việc áp dụng nó còn tùy thuộc vào vị trí môn học cũng như điều kiện vật chất cho phép, có như vậy mới phát huy được tính tích cực trong giảng dạy và học tập các môn khoa học Lý luận chính trị và tư tưởng Hồ Chí Minh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Nguyễn Trọng Chuẩn. Tạp chí triết học Số 3-2007. <http://www.vientriethoc.com.vn/>
- [2]. Luật giáo dục. <http://www.moet.gov.vn/>
- [3]. Ủy ban khoa học, công nghệ và môi trường của Quốc hội khóa X. Giáo dục hướng tới thế kỷ 21. tr49. NXB CTQG-1998).
- [4]. Dương Phú Hiệp. Tạp chí Triết học, số 2-2007. <http://www.vientriethoc.com.vn/>.
- [5]. Vũ Văn Viên. Tạp chí triết học Số 4-2007. <http://www.vientriethoc.com.vn/>
- [6]. Ủy ban khoa học, công nghệ và môi trường của Quốc hội khóa X. Giáo dục hướng tới thế kỷ 21. tr57-58. NXB CTQG-1998).
- [7]. Ủy ban khoa học, công nghệ và môi trường của Quốc hội khóa X. Giáo dục hướng tới thế kỷ 21. tr57. NXB CTQG-1998.